

Állam, demokrácia, politikai ideológiák, média

**Óravázlatok a kooperatív technikák
módszerei alapján**

2006-11-03

**Készítette:
Simon Bernadett**

Történelem-társadalomismeret

**Szász Ferenc Kereskedelmi
Szakközép- és Szakiskola**

Bevezetés

A kooperatív technikákat bemutató tanfolyamon megismert módszereket először a társadalomismeret tantárgy tanítása során tudtam először sikeresen alkalmazni. A dolgozatomban leírt óravázlatok egy részét már felhasználtam ezeken a tanórákon.

A társadalomismeret keretében iskolánkban elsősorban állampolgári ismereteket tanítunk, melynek alapvető fogalmaival a tanulók a hétköznapi életben is sokszor találkozhatnak, később pedig, mint választópolgárok, a gyakorlatban, felelős állampolgárként kell majd az itt megtanult elméletet a gyakorlatban alkalmazniuk. Sokuk számára azonban a közélettel kapcsolatos ismeretek mégis tőlük idegennek, „száraznak” hatnak. Ezért nagyon fontosnak tartom, hogy gyakorlatias, saját tapasztalásra, tevékenységre építő játékos feladatokkal vigyem közelebb hozzájuk az elsajátítandó elméletet.

A társadalomismeret tantárgy esetében azért is hasznos lehet a kooperatív technikák alkalmazása, mert a tanórákon kicsiben, osztályszinten tudjuk modellezni azt az együttműködést, melyre a társadalomban, a demokráciában is szükség volna.

Mindezek mellett e tantárgyhoz nem kapcsolódik az alacsony heti óraszámba zsúfolandó hatalmas mennyiségű tananyag és feszített munkatempó, ezért nyugodt körülmények között lehet a csoportokat kialakítani, teret engedni a tanulók kreativitásának, kikísérletezni a legjobban használható feladatokat.

A kooperatív technikák alkalmazását a szakközépiskolai történelem órákon is igyekeztem kipróbálni (pl. az ókori római építészet, a rómaiak mindennapi élete témáinak feldolgozásakor illetve összefoglalások alkalmával). Azt tapasztaltam, hogy e módszerek rendkívül időigényesek, így a heti két tanórába az új anyag feldolgozása kapcsán csak ritkán férnek bele, ám az összefoglaló órákon nagyon hasznosnak bizonyultak, mert rákényszerítik a tanulókat, hogy egymást segítve, önállóan végezzék el a tanultak rendszerezését.

Osztályfőnöki órákon a kirándulás, a tanteremdíszítés és a gólyabállal kapcsolatos feladatok megtervezése kapcsán voltak rendkívül hatékonyak az új módszerek.

I-II. óra: A témakör alapvető fogalmai-elmélet

Tartalom	Tanulói tevékenység	Eszközök	Célok
1. „címmeditáció”	Minden tanuló kap egy lapot, melyre a témakörrel kapcsolatos asszociációit (minimum ötöt) kell leírnia. Miután elkészültek, a leírtakat közösen megbeszéljük.	Az osztálylétszámnak megfelelő számú papírlap.	Ráhangelődés a témára.
2. csoportok kialakítása	Megbeszéljük, hogy a témát csoportmunkában fogjuk feldolgozni. A csoportokat véletlenszerűen alakítjuk ki a képösszeillesztéses módszerrel.	A csoportszámnak megfelelő 3-4 darabra vágott képek (pl. a magyar címer, a Szent Korona, a Parlament épülete, az alkotmány, a magyar zászló, Göncz Árpád portréja, stb.)	A munka kereteinek meghatározása.
3. A téma alapvető ismereteinek feldolgozása: <ul style="list-style-type: none"> • Az állam fogalma, kialakulása, feladatai, eszközei, a jogszabályok, az alkotmány, az államformák • A demokrácia és a diktatúra fogalma, alapfeltételei (általános, egyenlő választójog, közvetlen és titkos szavazás, a többpártrendszer, a három hatalmi ág szétválasztása, az ókori és a modern 	A csoporttagok először önállóan dolgoznak. Mindegyik csoporttag a négy résztéma egyikét kapja meg feldolgozásra. A feladatuk: a tankönyvi szöveg alapján vázlatkészítés az óra elején kiosztott papírlapokra. A vázlat maximum 10 pontot tartalmazhat. A vázlatpontcímek által meghatározott fogalmakat kulcsszavakkal jellemezzék.	<ul style="list-style-type: none"> • A társadalomismeret tankönyv általam kijelölt oldalain található leckék, • Az óra elején kiosztott papírlapok 	<ul style="list-style-type: none"> • A tananyag alapvető fogalmainak, ismeretanyagának feldolgozása • Az önálló ismeretszerzés gyakorlása • A lényegkiemelés gyakorlása

<p>demokrácia összehasonlítása</p> <ul style="list-style-type: none"> • A média fogalma, közéleti szerepe a demokráciákban, kulturális szerepe, az objektív-szubjektív fogalompár, az objektív hírközlés • A politika és a politikai párt fogalma, a pártok szervezeti felépítése, anyagi forrásai, az ideológia fogalma, konzervatív-liberális-szociáldemokrata, jobboldal-baloldal 			
<p>4. Az önállóan feldolgozott résztémák közös megbeszélése- 1.</p>	<p>Szakértői csoportokat alkotunk a tanterem négy sarkában: az eredeti csoportokból az azonos résztémát feldolgozó tanulók alkotnak most egy-egy alkalmi csoportot. Feladatuk: összevetni, kiegészíteni jegyzeteiket. Segíteni a másikat, megbeszélni az esetleges problémákat, elmagyarázni a gyengébbeknek a meg nem értett</p>		<ul style="list-style-type: none"> • A tananyag alapvető fogalmainak, ismeretanyagának elmélyítése, bővítése • A kooperáció, a közös munka gyakorlása

	részeket.		
5. Az önállóan feldolgozott résztémák közös megbeszélése- 2.	A tanulók visszaülnek eredeti csoportjukba. Vázlataik alapján szóban egy percben előadják egymásnak az általuk feldolgozott résztéma lényegét. A csoporttagok végighallgatják az előadásokat, majd az elhangzottak kulcsszavait (5-10-et) emlékezetből leírják az óra elején kiosztott papírlapokra	Az óra elején kiosztott papírlapok	<ul style="list-style-type: none"> • A tananyag alapvető fogalmainak, ismeretanyagának elmélyítése, bővítése • A szóbeli kommunikáció gyakorlása • A koncentrált figyelem gyakorlása • A lényegkiemelés gyakorlása
6. Az önállóan feldolgozott résztémák közös megbeszélése- 3.	Az önállóan majd csoportokban feldolgozott témákat most frontálisan beszéljük meg irányított kérdések alapján. Célszerű azt követni, hogy az adott résztémára vonatkozó kérdésekre mindig olyan tanuló válaszoljon, aki egy másik résztémát dolgozott fel. A megbeszélés után a füzetbe az otthoni tanulást segítő vázlatot írunk. Az óra elején kiosztott papírlapokat beszédem, pontozom, így az órai munka is beleszámít majd a témazáró jegybe.		<ul style="list-style-type: none"> • Az önállóan tanultak kiegészítése, korrigálása • Órai vázlat készítése
7. Az óra lezárása	A beadandó papírlapra a tanulók írjanak két kérdést a tananyaggal kapcsolatban: egy	Az óra elején kiosztott papírlapok	<ul style="list-style-type: none"> • Önvizsgálat • Segítség a tanárnak

	<p>olyat, amelyre tudják a választ az elhangzottak alapján és egy olyat, amelyre nem.</p> <p>Mivel kétórás tevékenységről van szó, az első óra végét is így zárjuk le.</p> <p>Az órai munkákat minden órán 0-2-ig pontozom.</p>		
--	---	--	--

III. óra: Az állam-gyakorlati feladat

Tartalom	Tanulói tevékenység	Eszközök	Célok
1. Csoportkialakítás	Az előző órákon létrehozott csoportok ismét összeülnek. A csoporttagok megosztóznak a felelősi feladatokon (szószóló, íródeák, időfelelős, eszközflelős)		A munka kereteinek meghatározása
2. Találjuk ki, melyik témához kapcsolódik a mai gyakorlati feladat!	A televízióból ismert Kérdezz, felelek! játékhoz hasonlóan öt meghatározást adok az állam fogalmáról. A tanulók feladata, hogy a témát kitalálják. A győztes tanuló órai munkájának értékelésénél pluszpontokat kap. Minél több meghatározásból találja ki, annál kevesebbet.	Kérdezz, felelek! játékhoz kapcsolódó meghatározások az állam fogalmáról: <ul style="list-style-type: none"> • „Kétféle formában létezek.” • „Van úgy, hogy háborúzom érted.” • „Néha szeretek egyedül lenni, de a közösséget is kedvelem.” • „Dolgozz szorgalmasan, mert szükségem van pénzre, hogy feladataimat ellássam!” • „XIV. Lajos szerint ő és én azonosak vagyunk.” 	Ráhangelődés a témára
3. Gyakorlati feladat: képzeletbeli állam alapítása:	Minden csoport alapítson egy képzeletbeli államot. A következőket határozzák meg: <ul style="list-style-type: none"> • Az állam neve, lakóinak neve • Címer vagy zászló rajzolása: gondolják végig, hogy milyen jelképek szimbolizálják államukat és miért! • Államformaválasztás, 	<ul style="list-style-type: none"> • Minden csoportnak írólapok, csomagolópapír (rajzoláshoz) • Színsceruzák, filcek, zsírkréta • Esetleg ragasztó, olló 	<ul style="list-style-type: none"> • A már tanult elmélet más szituációban való, gyakorlati alkalmazása, elmélyítése • A kooperáció, a közös munka gyakorlása • A kreativitás fejlesztése • Az írásbeli kommunikáció gyakorlása

	<p>indoklással</p> <ul style="list-style-type: none"> • Alkotmánykészítés: az állampolgárok alapvető jogai, kötelességei, a hatalmat gyakorló intézmények, tagjaik, feladataik • Készíthetnek turistacsalogató, országnépszerűsítő prospektustervet is. <p>Az eszközelelősök a tanári asztalról szerezzék be a szükséges eszközöket.</p> <p>A feladatra adott idő: 20 perc</p>		
4. A megoldások ismertetése	<p>Minden csoport szószólója bemutatja a csoport által elképzelt államot. A többi csoport feladata az értékelés egy külön papírra: 0-5 pontig. Az értékelés szempontjai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A megoldás minden részfeladatot tartalmaz-e? • A megoldás összhangban van-e az államról tanultakkal? • Mennyire volt kreatív az adott csapat? • Szívesen laknátok-e az adott csoport államában? • A bemutatás megszerkesztettsége (logikus szerkezet, bevezetés-tárgyalás-bevezetés, értelmes mondatok) <p>Minden csoport</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Értékelő papír • Ragasztó a táblára erősítéshez 	<ul style="list-style-type: none"> • A szóbeli kommunikáció gyakorlása • A kritikai gondolkodás fejlesztése • Az önértékelés fejlesztése

	önmagát is értékeli.		
5. Az óra lezárása	<p>Tanári szóbeli értékelés következik, közben 0-2-ig pontozom a csoportokat illetve a tanulókat külön is. A csoport- illetve az egyéni pontszám összeadódik, de csak akkor, ha az egyes tanuló 0 pontnál többet ért el. Ezután összesítjük a csoportok által adott pontszámokat. Az első két helyezett csoport tagjai pluszpontokat kapnak.</p> <p>Külön lapra írja le minden tanuló, hogy mit tartott pozitívumnak az óra során és mi az, ami zavarta.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Önvizsgálat • Segítség tanárnak <p style="text-align: right;">a</p>

IV. óra: A média (objektív-szubjektív)-gyakorlati feladat

Tartalom	Tanulói tevékenység	Eszközök	Célok
1. Párok alakítása	Számozott kártyák segítségével a tanulók párokat alkotnak. A párok tagjai megosztóznak a felelősi feladatokon (szószóló, íródeák)	Egy pakli franciakártya vagy memóriajátékhoz való kártyák	A munka kereteinek meghatározása
2. Találjuk ki, melyik témához kapcsolódik a mai gyakorlati feladat!	A média című témához kapcsolódó fogalmakat sorolok. A tanulók feladata, hogy a témát kitalálják. A győztes tanuló órai munkájának értékelésénél pluszpontokat kap. Minél több fogalomból találja ki, annál kevesebbet.		Ráhangolódás a témára
3. Gyakorlati feladat: újságcikkírás	<p>A tanuló párok két újságcikket (objektív és szubjektív stílusban) készítenek az alábbi témákról a megadott adatok felhasználásával.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1.téma: Az út szélén tolt a babakocsit egy édesanya, amikor egy autó elgázolta a gyermeket. • Adatok: Időpont: 2006. szeptember 2. Sofőr: Ittas Béla Autó: Ford Mondeo, sebesség: 60 km/h Anya: Felelőtlen Aranka Kisgyermek: Petike, kora: 2 év Illetékes rendőr: Biztos Gyula, Csendes Kerületi 	A témát, az adatokat és a kidolgozáshoz szükséges helyet tartalmazó feladatlap	<ul style="list-style-type: none"> • A már tanult elmélet más szituációban való, gyakorlati alkalmazása, elmélyítése • A kooperáció, a közös munka gyakorlása • A kreativitás fejlesztése • Az írásbeli kommunikáció gyakorlása

	<p>főkapitány Felelősök: vagy a sofőr vagy az édesanya</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2.téma:Ételmérgezés történt egy idősök otthonában. • Adatok: Időpont: 2006. augusztus 5. Helyszín: Naplemente Idősök Otthona, Alkonyfalva A mérgezés oka: szalmonellavírus a Rigójancsiban A süteményt készítette: Halálpontos Cukrászda A süteményt tárolták: az idősök otthona konyháján, Precíz Alíz Megbetegedettek száma: 306, halottak száma:3. Illetékes: Alkonyfalvi Rendőrkapitányság Felelősök: vagy a cukrászda vagy az idősök otthona konyhája <p>A feladatmegoldáshoz rendelkezésre álló idő 20 perc.</p>		
4. A megoldások ismertetése	<p>Minden pár szószólója bemutatja az általuk írt cikkeket. A többi tanuló feladata, hogy kitalálja és a papírjára indoklással együtt leírja, hogy a hallott szöveget objektívnak vagy szubjektívnak tartja-e.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • A szóbeli kommunikáció gyakorlása • A kritikai gondolkodás fejlesztése

<p>5. Az óra lezárása</p>	<p>A párok beadják a lapokat, de előtte személyenként azt is ráírják, hogy mit tartottak pozitívumnak az óra során és mi az, ami zavarta őket.</p> <p>A beadott munkákat és a tanulók egyéni órai teljesítményét külön is 0-2-ig pontozom.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • Önvizsgálat • Segítség a tanárnak
---------------------------	--	--	--

V. óra: A politikai ideológiák-gyakorlati feladat

Tartalom	Tanulói tevékenység	Eszközök	Célok
1. Csoportkialakítás	Az előző órákon létrehozott csoportok ismét összeülnek. A csoporttagok megosztóznak a felelősi feladatokon (szószóló, írődeák, időfelelős, eszközfelelős)		A munka kereteinek meghatározása
2. Találjuk ki, melyik témához kapcsolódik a mai gyakorlati feladat!	A politikai ideológiák című témához kapcsolódó fogalmakat sorolok. A tanulók feladata, hogy a témát pluszpontokért kitalálják.		Ráhangolódás a témára
3. Gyakorlati feladat: egy elképzelt jelenet lejátszásának előkészítése-1.	Adott egy szituáció: Egy baráti társaság lakásavató bulit tart, ahol ideológiai vita bontakozik ki a következő témákról: marijuanafogyasztás legalizálása, abortusz, halálbüntetés visszaállítása, az állam gondoskodó szerepe. A társaság tagjai közt vannak konzervatív, liberális és szociáldemokrata nézeteket vallók is. A csoportok feladata, hogy kitalálják, kik legyenek a konkrét szereplők (név, foglalkozás, családi állapot, vagyoni helyzet, világnézet, vallás) és milyen álláspontot képviseljenek a fenti ügyekben.	<ul style="list-style-type: none"> • Minden csoportnak papírlap • A feladat leírását tartalmazó feladatlapok • Újságcikkek a vitatott kérdésekről különböző nézőpontok szerint 	<ul style="list-style-type: none"> • A már tanult elmélet más szituációban való, gyakorlati alkalmazása, elmélyítése • A kooperáció, a közös munka gyakorlása • A kreativitás fejlesztése • Az írásbeli kommunikáció gyakorlása • Egy probléma többszemponútú megközelítésének gyakorlása

	A rendelkezésre álló idő 5 perc.		
4. Gyakorlati feladat: egy elképzelt jelenet lejátszásának előkészítése-2.	A csoportok szószólói ismertetik a kitalált szereplőket, majd az osztály megszavazza, melyik csoport jelenetét kívánja lejátszani. Kiosztjuk a szerepeket. Fontos tisztázni a tanulókkal a vita és a veszekedés közti különbséget.		<ul style="list-style-type: none"> • A vitakultúra fejlesztése
5. Gyakorlati feladat: a jelenet lejátszása	A tanulók a meghatározott szerepeknek megfelelően lefolytatják a vitát. A rendelkezésre álló idő 10 perc.		<ul style="list-style-type: none"> • A szóbeli kommunikáció gyakorlása • A kritikai gondolkodás fejlesztése • A vitakultúra fejlesztése
6. A jelenet megbeszélése	Frontális módszerrel megbeszéljük, hogy sikerült-e a kulturált vita szabályait betartani, hogy a szereplők valóban a konzervatív, liberális illetve szociáldemokrata értékrend szerint viszonyultak-e az adott kérdéshez.		<ul style="list-style-type: none"> • A tanult elmélet elmélyítése • Értékelés
7. Az óra lezárása	A csoportok a közös munkáikat beadják. Egy papírlapra mindenki felírja, hogy mit tartott pozitívumnak az óra során és mi az, ami zavarta. A beadott munkákat és a tanulók egyéni órai teljesítményét külön is 0-2-ig pontozom.	Papírlap az óra értékeléséhez	<ul style="list-style-type: none"> • Önvizsgálat • Segítség a tanárnak

VI. óra: Összefoglalás

Tartalom	Tanulói tevékenység	Eszközök	Célok
1. Csoportkialakítás	Az előző órákon létrehozott csoportok ismét összeülnek.		A munka kereteinek meghatározása
2. Csoportmunka	<p>Minden csoport kap egy résztémát (állam, demokrácia, diktatúra, média, politikai pártok, politikai ideológiák). Az egyes csoportok feladatai:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kikeresik a résztéma legfontosabb fogalmait. • A fogalmakat elhelyezik egy kategóriába (pl. szervezet, államforma, jogszabály, ideológia, hatalomgyakorlási mód, stb.). A fogalmak nevét egy-egy kis kártyára írják, a kategóriákat pedig a kártyák hátoldalára. • Minden fogalomhoz 4-5 jellemzőt rendelnek vázlatszerűen. Ezt is ráírják a kártyák hátoldalára. • 3 fogalmat kiválasztanak és mondatba foglalva meghatározzák a jelentését a kategória és a jellemzők alapján. • Saját résztémájukkal kapcsolatban írnak 	Papírlapok kártyakészítéshez	<ul style="list-style-type: none"> • A tanultak rendszerezése • A fogalomalkotó képesség fejlesztése

	<p>öt igaz és két hamis állítást.</p> <p>A rendelkezésre álló idő: 20 perc</p>		
Közös gyakorlás	<p>A csoportok felsorolják az állításokat, a többi csoport kitalálja a hamis állításokat.</p> <p>A csoportok felsorolják fogalmaikat, a többi csoport jellemzőket mond velük kapcsolatban majd a fordítottja következik: a jellemzők alapján kell a fogalmakat kitalálni.</p> <p>A gyakorlás verseny formájában is megoldható.</p>		<ul style="list-style-type: none"> • A tanultak rendszerezése • A fogalomalkotó képesség fejlesztése
Az óra lezárása			A dolgozat megbeszélése

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	1
A téma alapvető fogalmai-elmélet.....	2
Az állam-gyakorlat.....	6
A média (objektív, szubjektív)-gyakorlat.....	9
A politikai ideológiák-gyakorlat.....	12
Összefoglalás.....	14